

УДК 379.8:338.488.2

Бугар О.І.
студент гр. МТЕ-132м
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна
наук. кер. – к.е.н., доцент Корнієнко О.М.

ПРИРОДНІ ТА КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ, ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ КРАЇНИ

Туристична індустрія належить до галузей з виразною ресурсною орієнтацією. Знищення та масове вивезення російськими окупантами культурних цінностей з території України вражає своїми обсягами. Руйнування житла та інфраструктури, негативний демографічний та економічний вплив, страшні екологічні наслідки, які країні доведеться долати десятиліттями. Ці сфери тісно пов'язані між собою та створюють системні проблеми, упоратися з якими самотужки не здатна жодна країна.

Відповідно до розрахунків Української природоохоронної групи, загальна площа лісів, що опинилися в зоні бойових дій, під тимчасовим контролем російських загарбників, становить понад 3 млн га. Це приблизно 22 % усіх лісових територій України.

У зоні бойових дій під окупаційними військами перебуває 1 654 736 га цілинних степів, що становить орієнтовно 59 % степів усієї України, та 4 514 га чагарникової рослинності – понад 10 % таких площ України.

Природно-заповідний фонд найвищого рангу охорони (природні й біосферні заповідники, національні природні парки) охоплює 1 236 366 га; 44 % опинилися в зоні бойових дій (під тимчасовим контролем російських загарбників), тобто є недоступними для України. Вести рекреаційну та природоохоронну діяльність тут практично неможливо ні державним органам

влади, ні громадським організаціям.

За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, близько 900 природоохоронних територій сьогодні окуповано або ж там ведуться бойові дії [1].

Різноманітність та неповторність історико-культурного надбання країни відображається в численних пам'ятках історії та культури, самобутніх культурних традиціях, народних промислах та ремеслах. Знищення та масове вивезення російськими окупантами культурних цінностей з території України вражає своїми обсягами. Вони співмірні із діями нацистської Німеччини на окупованих територіях та винищенням цінностей Ісламською державою.

Під час бойових дій багато церков, музеїв, архітектурних та скульптурних споруд, бібліотек, інших історичних і культурних пам'яток опинилися перед загрозою знищення, а деякі вже зруйновані.

З початку широкомасштабного вторгнення сфера культури зазнала найбільших історичних втрат за всю історію незалежної України. Для кожної країни культура є основою самовизначення кожного громадянина, руйнування об'єктів культурної сфери, таких як музеї, історичні будівлі, пам'ятники та мистецькі витвори видатних людей є дуже болючим ударом для українців, оскільки з руйнуванням кожного об'єкту культури втрачається і частина історії України та українського народу.

Через велику інтенсивність бойових дій на сході та півдні України, а також регулярні ракетні обстріли по всій її території, більшість культурних установ припинили свою роботу, або значно її скоротили. Як наслідок, 12,5 млн жителів принаймні 6 областей країни (Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Харківська, Херсонська області) втратили доступ до послуг, ще 13 млн людей з 7 областей обмежені в їх отриманні.

Втрати національної культурної спадщини складно оцінити з огляду не лише на фізичну вартість об'єктів, але й через їх культурну цінність. Гаазька конвенція 1954 року, до якої Україна приєдналась у 2020 році, зобов'язує країни утримуватися від учинення ворожого акту проти культурних цінностей під час

збройного конфлікту.

За даними реєстрів національної культурної спадщини в Україні налічується біля 15,5 тис. об'єктів культурної спадщини, з них біля 1,2 тис. – об'єкти загальнодержавного значення та 14,3 тис. – місцевого. Ці об'єкти впорядковано за вісьмома типами: історичні, архітектурні, археологічні пам'ятки, ландшафт, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти містопланування/містобудування, об'єкти садово-паркового мистецтва та об'єкти науки і техніки.

Серед найболючіших втрат цієї війни на культурному фронті є Свято-Успенська Святогірська лавра, яка внесена до реєстру пам'яток UNESCO, музей Григорія Сковороди, автора всесвітньо відомих філософських та художніх творів та навіть колекцію скіфського золота, яке було знайдено археологами у 50-х роках минулого століття. Окрім цього значних руйнувань зазнали інші важливі культурні та релігійні об'єкти, серед яких Миколаївський міський палац культури «Корабельний», Маріупольський драматичний театр, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М.В. Лисенка, Музей старожитностей у Чернігові, Харківський будинок «Слово» та багато інших.

Наразі оцінка втрат культурної спадщини базується на даних щодо пооб'єктного переліку пошкоджених/зруйнованих об'єктів, наданих свідками та місцевими адміністраціями, що створює ризики неповноти даних щодо переліку пошкоджених об'єктів. Через відсутність доступу до більшості постраждалих об'єктів через їхнє розташування у районах бойових дій, перелік є неповним та продовжує зростати [2].

Отже, війна – це виклик, який постає перед країною у всіх сферах життєдіяльності. В Україні наявні природні та культурно-історичні ресурси в достатній кількості для розвитку туристичної інфраструктури регіонів та країни в цілому. Україна має використати досвід післявоєнного відновлення інших країн, щоб пришвидшити процес відновлення екосистем, відновлення культурної спадщини та повернення культурних цінностей.

Література:

1. 44% найцінніших природних територій України охоплені війною: долучайтесь до ініціативи «Рятуємо природу у дні війни разом»! *Українська природоохоронна група (UNCG)*. 2022. URL: <https://uncg.org.ua/44-najtsinnishykh-pryrodnykhterytorij-ukrainy-okhopleni-vijnoiu-doluchajtesia-do-initsiatyvy-riatuiemo-pryroduu-dni-vijny-razom/> (дата звернення: 12.10.2023).

2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. Київ. 2022. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf. (дата звернення: 14.10.2023).